

Nasiona z banku czyli Projekt AGROBANK

Krajowe Centrum Roślinnych Zasobów Genowych (KCRZG) Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – Państwowego Instytutu Badawczego (IHAR-PIB) jest jednostką, która jako jedna z największych w Europie odpowiada za przechowywanie w formie nasion ponad 75 tys. genotypów, w tym ważnych gospodarczo roślin użytkowych oraz ich sprawne udostępnianie dla społeczeństwa. Zapewnić to ma właściwie opracowany system zarządzania zasobami różnorodności roślin użytkowych, ze szczególnym uwzględnieniem odmian lokalnych i regionalnych w ramach projektu **AGROBANK pt. „Stworzenie bioinformatycznego systemu zarządzania narodowymi zasobami genowymi roślin użytkowych oraz rozwój kapitału społecznego i gospodarczego Polski poprzez ochronę i wykorzystanie tych zasobów w procesie świadczenia usług doradztwa rolniczego”**.

Projekt zapewni zwiększenie możliwości wykorzystania zasobów genetycznych roślin rolniczych poprzez właściwe zarządzanie powiązaną z nimi informacją dotyczącą procedur gromadzenia, przechowywania, waloryzacji, wiedzy tradycyjnej z nimi związanej, kompleksowego opracowywania danych i udostępniania z wykorzystaniem rozbudowanego systemu bioinformatycznego wspierającego Platformę Innowacji w zakresie Zasobów Genetycznych Roślin Użytkowych powołaną na rzecz rolnictwa zrównoważonego. System będzie wykorzystywany w procesie świadczenia usług doradztwa rolniczego przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Opracowanie w ramach projektu aplikacji pod nazwą „wybór odmiany” umożliwi użytkownikowi wybór konkretnej odmiany szczególnie rekomendowanej do uprawy w określonych przez niego warunkach środowiskowych. Będą to zarówno współczesne odmiany rekomendowane z listy odmian zarejestrowanych przez COBORU jak i odmiany regionalne i tradycyjne do uprawy na mniejszym areale wraz z ich charakterystyką dostępną w bazie danych systemu KCRZG.

Kierunek rozwoju ekonomicznego związanego z produkcją rolniczą powinien być dostosowany do istniejących lokalnych uwarunkowań przyrodniczych: potrzeb i woli lokalnych społeczności oraz norm ekologicznych. Zakresy działań w sferze rolnictwa i działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich obejmują:

- działalność rolniczą: tradycyjna produkcja rolnicza, alternatywna produkcja rolnicza (energia odnawialna, produkcja ekologiczna, ogrodnictwo specjalistyczne, produkcja zielarska), przetwarzanie na małą skalę produktów rolniczych i ich konfekcjonowanie (jako wartość dodana), handel produktami rolniczymi i środkami produkcji, produkcyjna obsługa rolnictwa, agroturystyka, pielęgnacja krajobrazu i usługi komunalne
- działalność pozarolniczą: przetwórstwo produktów rolnych, działalność rzemieślnicza, handel i transport, gastronomia, hotelarstwo, usługi ekologiczne, infrastruktura: techniczna, społeczna, ekonomiczna, produkcja energii odnawialnej, usługi mechaniczne, budowlane, rekreacyjne itp.

Prowadzenie kampanii społecznych oraz organizowanie wydarzeń o charakterze medialnym mających na celu przekonanie opinii publicznej do korzystania z opracowanych w ramach projektu AGROBANK rozwiązań zapewni to zrównoważony rozwój wsi bez ujemnego wpływu na bioróżnorodność, poprawiając warunki prowadzenia działalności gospodarczej i warunki życia na obszarach wiejskich, przy jednoczesnym nienaruszaniu specyficznych zasobów wsi, do których zalicza się walory środowiska naturalnego, krajobraz wsi, tradycje i dziedzictwo kulturowe.

Projekt AGROBANK jest dziełem 4 instytucji wchodzących w skład konsorcjum: Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – PIB, Poznańskie Centrum Superkomputerowe Sieciowe (PCSS), Fundacja Kaleckiego oraz Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie,

które jest liderem konsorcjum. Natomiast ŁODR uczestniczy w kampanii społecznej promującej projekt.

Wdrożenie systemu zarządzania zasobami genetycznymi roślin ma w przyszłości przyczynić się do: usprawnienia transferu wiedzy naukowej do praktyki rolniczej, wzrostu innowacyjności i konkurencyjności rodzimego rolnictwa, wzmocnienia kapitału społecznego, rozwoju nowoczesnego sektora rolno-spożywczego i poprawy warunków ekonomiczno-społecznych obszarów wiejskich w Polsce.

Celem projektu AGROBANK jest zwiększenie możliwości wykorzystania zasobów genowych roślin (rolniczych, sadowniczych i warzywnych) przechowywanych w formie nasion, które wchodzi w skład dziedzictwa narodowego.

Nasiona te znajdują się w przechowalni długoterminowej w formie *in vitro* oraz w kolekcjach polowych.

Dążenie społeczeństwa do poprawy jakości życia z wykorzystaniem wysokiej jakości produktów regionalnych wyprodukowanych z odmian regionalnych i tradycyjnych stymuluje poszerzanie różnorodności upraw. Jednocześnie jest skutecznym narzędziem stymulacji żywienia oraz poprawy sytuacji ekonomicznej na obszarach wiejskich. Podstawą prawną systemu ochrony i promocji produktów regionalnych i tradycyjnych w Polsce jest Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz produktach tradycyjnych. Na mocy tej ustawy „produkty tradycyjne” to „Produkty rolne i środki spożywcze przeznaczone do spożycia przez ludzi, których jakość lub wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji, stanowiące element dziedzictwa kulturowego regionu, w którym są wytwarzane oraz będące elementem tożsamości społeczności lokalnej” i mogą być wpisane na listę produktów tradycyjnych.

Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Bratoszewicach włączył się w realizację projektu pt. AGROBANK. Polega on na opracowaniu, wdrożeniu i upowszechnieniu bioinformatycznego systemu zarządzania narodowymi zasobami genowymi roślin użytkowych. System ten stanowi wsparcie dla *Zielonego Ładu* w Polsce.

W ramach projektu, na poletkach demonstracyjnych ŁODR w Bratoszewicach, pracownicy Działu Technologii Produkcji Rolniczej w dniach 7-8 kwietnia br. wysiali ręcznie 33 stare odmiany roślin użytkowych – pszenicy jarej i jęczmienia jarego. Wytyczone zostały małe poletka o powierzchni 1m x 3,2 m. Na każdym znalazły się 4 rzędy roślin posiane w rozstawie 25 cm. Nasiona umieszczono co 4 cm dla pszenicy oraz co 4,5 cm dla jęczmienia przy szablonie.

Przedplonem dla tego poletka było pszenżyto ozime. Nasiona nie były zaprawiane. Nawożenie było na poziomie (kg/ha): przedsiemnie: N – 70, P – 60, K – 110; pogłównie N – 60. Zabiegi pielęgnacyjne obejmowały m.in. kilkukrotne ręczne odchwaszczanie, a obserwacje polegały przede wszystkim na monitorowaniu chorób, szkodników, czy wylegania roślin. Rolnicy, doradcy rolniczy, uczniowie szkół rolniczych i wszyscy zainteresowani mogli zapoznać się z procesem wegetacyjnym dawnych odmian - lokalnych i regionalnych. Wysiane 33 odmiany pszenicy jarej i jęczmienia na poletkach doświadczalnych stanowią nasze dobro narodowe. Zachowanie bioróżnorodności odmianowej ma szczególne znaczenie w kontekście przeciwdziałania i łagodzenia skutków globalnego ocieplenia klimatu.

Tabela: Stare odmiany zbóż posiane na poletkach ŁODR

gatunek-nazwa polska	gatunek-nazwa łacińska	odmiana
pszenica zwyczajna	T. aestivum	Ostka Chłopiccka
		Ostka Pokucka
pszenica samopsza	T. monococcum	NN
		Assirijsky Tondar
pszenica płaskurka	T. dicoccum	Bazylei
		White Spring
		NN
		Vernol
		May Emmer
		Kahler Emmer
pszenica twarda	T. durum	Dickson
		Arnautka
Jeczmiień zwyczajny	H.vulgare	Puławska Twarda
		Putza
		Kutnowski
owies	A.sativa	Jarzec
		Przebój II
		Tatrzański
		Więclawicki Jubileuszowy
pszenica zwyczajna	T. aestivum	Puławski Średniorychły
		Ordynatka
		Nagradowicka Niska
		Opolanka
		Omega
		Alfa
Jeczmiień zwyczajny	H.vulgare	Hera
		Ostka Świeburczyńska
		E 0359
		Browarny PZHR
		Dluzewski
		N11
Jeczmiień zwyczajny	H.vulgare	Polonez
		Korona Laschkego

Katarzyna Bryk
na podst. materiałów z IHAR-PIB